Quaderns de Vilaniu, 28: 39-52 (1995)

Quaderns de Natura

NOVES APORTACIONS AL CATÀLEG FLORÍSTIC DE LA CONCA ALTA DEL RIU GAIÀ (SANTA COLOMA DE QUERALT - EL PONT D'ARMENTERA)

per J. M. Solé i Lladó

Paraules clau: Alt Camp, Alt Gaià, catàleg florístic, Conca de Barberà, corologia, flora, riu Gaià.

Resum: En aquest treball es donen citacions noves per a diferents espècies vegetals a la conca del riu Gaià. S'amplia així el catàleg florístic realitzat per diferents autors a tota la conca del riu Gaià.

Abstract: The work gives new quotation to different vegetable species in the Gaià high basin. In this way it enlarges the flower catalogue made by different authors on the whole Gaià Basin.

Introducció[1]

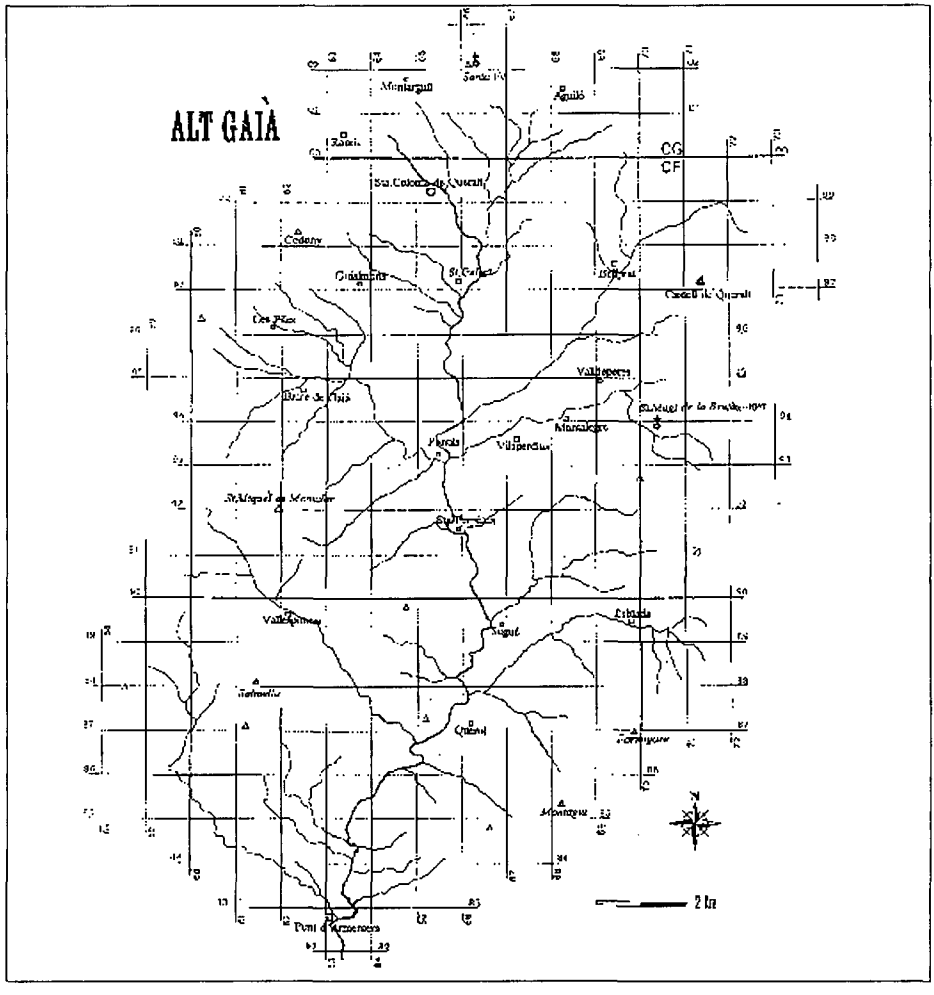
A la zona estudiada, la conca alta del riu Gaià, podem diferenciar bàsicament dues unitats geogràfiques: a) L'altiplà de Santa Coloma, que coincideix en bona part amb la comarca de la Baixa Segarra,[2] administrativament fragmentada en tres comarques, dues de les quals es reparteixen l'altiplà (la Conca de Barberà i l'Anoia). b) El curs engorjat del Gaià entre Pontils i el Pont d'Armentera on el riu passa a la comarca de l'Alt Camp i avança cap a la plana.

En la xarxa UTM de 10 km de costat es troba gairebé del tot entre els quadrats CG60, CF69 i CF68. Però unes petites zones, gairebé no dignes de menció, entren als quadrats CF79, CF58, CF59 i CG70, per ordre de la superfície ocupada.

No són pocs els estudiosos que han mostrat el seu interès per la flora de l'Alt Gaià.[3] Les primeres referències corresponen a Joan CADEVALL en la seva *Flora de Catalunya* (CADEVALL, 1913-1937). És però a Emili BATALLA i a Francesc MASCLANS a qui devem els estudis florístics més exhaustius a tota la conca (BATALLA i MASCLANS, 1950). Pel que fa a la part inclosa administrativament a la Conca de Barberà, hem d'agrair a Ramon Maria MASALLES SAUMELL la seva exhaustiva flora (MASALLES, 1983). I finalment hem d'agrair els estudis florístics parcials més recents a Xavier SALAT BRÚNEL (SALAT, 1988) (SALAT, 1991).

*** Treball guardonat amb el 7è Premi de Natura (1994), convocat per la Comissió de Natura de l'Institut d'Estudis Vallencs.**

El present treball constitueix per a moltes espècies la primera cita a l'Alt Gaià *(Asphodelus fistulosus, Convolvulus althaeoides, Hyoscyamus albus, Trifolium stellatum...)* i són assenyalades en el llistat amb un asterisc (*). I per a d'altres, a la vegada que per a l'Alt Gaià, constitueix la primera cita a tota la conca del Gaià *(Althaea cannabina, Anacamplis pyramidalis, Anthyllis montana, Cephalanthera longifolia, Gymnadenia conopsea, Orchis laxiflora, Ophrys scolopax, Platanthera bifolia...)* i són assenyalades en el llistat amb dos asteriscs (**). Fins i tot per a algunes és la primera cita comarcal: a la Baixa Segarra, a la Conca de Barberà o a l'Alt Camp *(Anthyllis montana, Barbarea vulgaris, Bromus catharticus, Linaria glauca...)*. En aquest cas no ho indiquem en el llistat.

Mapa de la conca alta del Gaià on s'indiquen els UTM de 10 km i d'1 km de costat. (Elaboració pròpia a partir dels mapes *Cervera 34-15* i *Montblanc 34-16* del Servicio Geográfico del Ejército)..

L'aportació de noves espècies al catàleg florístic de la conca alta del riu Gaià és innegablement interessant però ho és més quan es tracta d'una primera cita a nivell comarcal o regional. La informació és llavors molt més rellevant quant a la seva distribució a nivell de Catalunya.

D'entre les espècies que formen el llistat que presentem, per a la majoria d'elles interpretem que si no havien estat trobades anteriorment pels autors que hi han treballat és perquè es tracta de tàxons en general molt rars o molt poc abundants a la conca. Noteu que gairebé sempre es tracta de teròfits, hemicriptòfits o geòfits, de dimensions reduïdes. La presència d'aquests tàxons a l'àrea era, en molts casos, insospitable. Per exemple l'*Anacamptis pyramidalis,* l'*Anthyllis montana* i l'*Orchis laxiflora.*

Altres plantes, poc estrictes pel que fa a exigències ecològiques i conegudes de les comarques veïnes, malgrat no haver estat anteriorment citades a la conca del riu Gaià, les consideràvem ja, suposadament, presents a l'àrea. És el cas, per exemple, de la *Cardamine hirsuta,* el *Diplotaxis muralis* i el *Melilotus alba.*

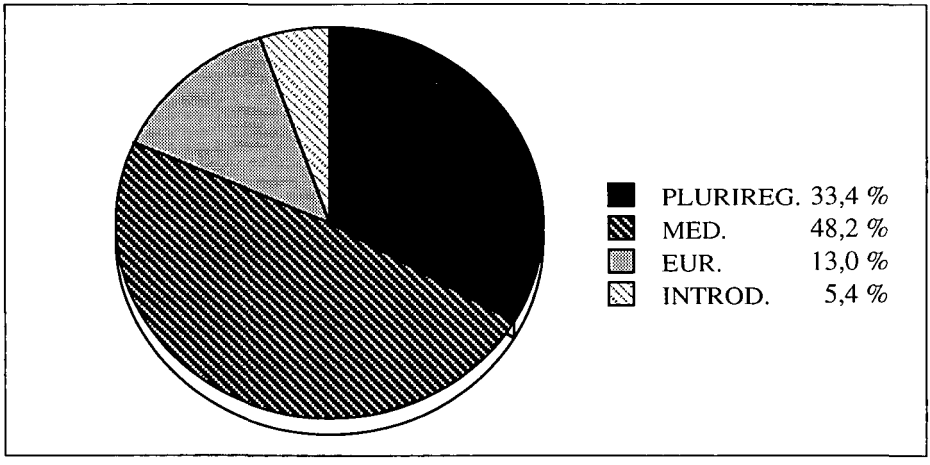
Finalment algunes són espècies introduïdes, probablement de forma recent, i interpretem que per aquest motiu no havien estat citades amb més anterioritat. És el cas del *Bromus catharticus.*

Dades florístiques

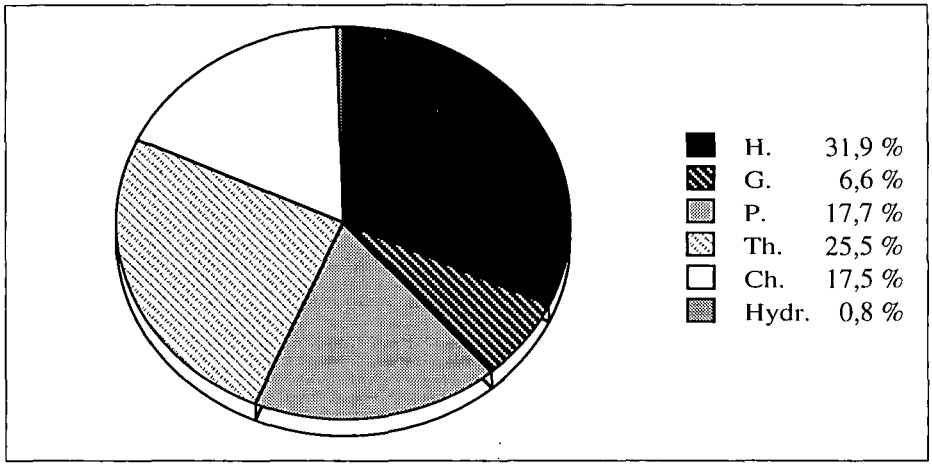
Presentem, a continuació, tres gràfics que aporten informació sobre el conjunt d'espècies del territori:

(Aquests gràfics han estat confeccionats exclusivament a partir de dades pròpies,[4] amb les quals ja sumem un total de més de 500 tàxons localitzats, i molts d'ells herboritzats, per nosaltres dins del territori objecte d'aquest estudi.[5] Un nombre molt elevat si tenim en compte que es tracta d'uns 200 km^2.)

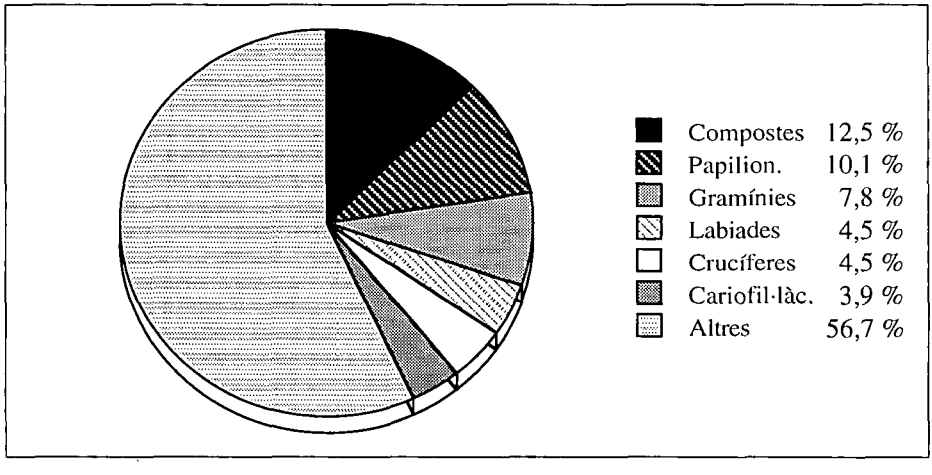
-Espectre corològic. Agrupem les espècies segons la seva distribució pluriregional (Plurireg), mediterrània (Med.), medioeuropea (Eur.), o tàxons introduïts (Introd.).

-Espectre de formes vitals. Agrupem les espècies segons la seva forma vital o estratègia que utilitzen per superar l'estació més dura de l'any: Hemicriptòfits (H), geòfits (G), faneròfits (P), teròfits (Th), camèdits (Ch) o hidròfits (Hydr).

-Espectre de famílies. Agrupem les espècies taxonòmicament, per famílies.

Com presentem el llistat d'espècies

Hem ordenat el llistat per ordre alfabètic per tal de fer-lo més fàcilment consultable i hem recollit per a cada tàxon la informació que detallem a continuació:

INFORMACIÓ DE CARÀCTER GENERAL

Indiquem, encara que de forma molt breu i utilitzant un tecnicisme, la forma vital de cada tàxon[7]: faneròfit, teròfit, hemicriptòfit, geòfit o hidròfit. D'aquesta manera volem

donar una idea al lector del tipus de planta de què es tracta, més que de l'estratègia biològica de l'espècie, i obviar-ne "pel dret" les descripcions, de sobres presents en d'altres manuals.

Indiquem igualment la distribució biogeogràfica del tàxon.[6] Ja que es tractava d'aportar informació sobre localitats no conegudes per algunes espècies hem cregut inexcusable donar una pinzellada sobre la seva distribució a nivell mundial.

Anotem, encara, la família taxonòmica a la qual pertany el tàxon.

INFORMACIÓ DE CARÀCTER LOCAL

Citem en cada cas les localitzacions més pròximes de què tenim constància bibliogràfica. Pretenem d'aquesta manera donar una idea, encara que sigui a grans trets, de la distribució del tàxon a les conques veïnes.

En tots els casos les noves cites aportades són acompanyades per una breu descripció de la seva localització i per l'UTM de 10 km de costat al qual corresponen. S'ha procurat un màxim d'exactitud a l'hora de localitzar els UTM per tal que les dades siguin útils en l'establiment de mapes de distribució de les espècies. Quan la localització es presenta a cavall entre dos quadrats i és difícil de precisar a quin dels dos correspon, ho hem indicat donant els dos UTM separats per un guionet, tal com: (CG60-CF69). Totes les localitats corresponen a la Zona 31 T.

Anotem, quan el tenim, l'estat fenològic de l'espècie en el moment de l'observació.

I assenyalem, finalment, amb asteriscs si es tracta de la primera cita a l'Alt Gaià (*) o de la primera cita a tota la conca del Gaià (**). Quan no es tracta d'una primera cita al territori (no assenyalada amb asterisc) és, en tot cas, una localitat nova per a l'espècie a l'Alt Gaià.

Llistat d'espècies

Althacea cannabina L. subsp. *cannabina*; malví canemer

Hemicriptòfit pluriregional de la família de les malvàcies.

Era coneguda de la Conca de Barberà (MASCLANS i BATALLA, 1966) (MASALLES, 1983).

L'hem localitzada al Gorg de la Farrera a Sta. Coloma, molt abundant tot al llarg d'un marge (CF69). Era en flor a principis d'agost. (**)

Anacamptis pyramidalis (L.) L.C.M. Richard, *Orchis pyramidalis* L.

Geòfit pluriregional de la família de les orquidàcies.

A les comarques veïnes només ens consta de la Conca de Barberà (MASALLES i MESTRES, 1990) i de les muntanyes de Prades (MASCLANS i BATALLA, 1972).

L'hem localitzada vora la carretera entre Sta. Perpètua de Gaià i Segués (CF68-CF69). (**)

Anthemis triumfetti (L.) DC. subsp. *triumfetti*

Hemicriptòfit submediterrani de la família de les compostes.

L'hem observada a les Mates, entre Savallà i el Pont d'Albió, a la vall del riu Corb.

I ens consta, també, de les muntanyes de Prades (MASCLANS i BATALLA, 1972) (MASALLES, 1983).
Creix a Sta. Coloma de Queralt (CF69). Era en flor a mitjans de juny. (**)

Anthyllis montana L.
Hemicriptòfit alpí i mediterrani-muntà de la família de les papilionàcies.
Era coneguda de les muntanyes de Prades (MASCLANS i BATALLA, 1966).
Creix a St. Miquel de Montclar, dalt la carena (CF69). Era en flor durant el maig. (**)

Arquilegia vulgaris L. subsp. *vulgaris*; corniol
Hemicriptòfit latemedioeuropeu de la família de les ranunculàcies.
Ens consta ja de la conca alta del Gaià a Querol (SALAT, 1988), de l'altiplà de la Llacuna (BOLÒS i MASCLANS M., 1990), de la Conca de Barberà (MASALLES, 1983) i de les muntanyes de Prades (MASCLANS i BATALLA, 1966) (MASALLES, 1983).
L'hem observada a St. Magí, al barranc de la Fou (CF79).

Arbutus unedo L.; arboç
Faneròfit mediterrani de la família de les ericàcies.
Ja era coneguda de la part alta del Gaià a Querol (SALAT, 1988) i de la part baixa a Vespella, el Catllar i les Pobles (BATALLA i MASCLANS, 1950). I ens consta també de la Conca de Barberà (MASALLES, 1983) i de les muntanyes de Prades (MASCLANS i BATALLA, 1972) (MASALLES, 1983).
L'hem localitzada, molt rara, al congost del Gaià entre Sta. Perpètua i Segués, vora el riu (CF68-CF69) i a l'obaga de St. Miquel de Montclar (CF69).

Asphodelus fistulosus L. subsp. *fistulosus*; cebollí
Hemicriptòfit mediterrani de la família de les liliàcies.
Ens consta de les parts baixes de la conca del riu Gaià (BATALLA i MASCLANS, 1950), de la Conca de Barberà (MASALLES, 1983) i de les muntanyes de Prades (MASCLANS i BATALLA, 1972).
L'hem localitzada a les vores d'un camp a Sta. Perpètua (CF69). (*)

Barbarea vulgaris R. Br. in Ait.; herba de Sta. Bàrbara
Hemicriptòfit medioeuropeu de la família de les crucíferes.
Ens consta, molt rara, de l'extrem nord-occidental de les muntanyes de Prades (MASCLANS i BATALLA, 1966) (MASALLES, 1983).
N'hem localitzat uns pocs exemplars als afores de Sta. Coloma (CF69). Era en flor al mes d'abril. (*)

Bromus catharticus Vahl
Hermicriptòfit introduït, originari d'Amèrica del Sud, de la família de les gramínies.
No és citada a les comarques veïnes per cap dels autors que hem consultat.
Creix a vores de cultius al Pont d'Armentera (CF68). (**)

Cardamine hirsuta L.

Teròfit pluriregional de la família de les crucíferes.

Ja en teniem coneixença de la vall del Gaià al Pont d'Armentera (SALAT, 1988). Ens consta, també, de la vall del riu Corb (MASALLES, 1983) i de les muntanyes de Prades (MASCLANS i BATALLA, 1966) (MASALLES, 1983).

L'hem trobada i no pas escassa a Pontils (CF69). Sembla que és una planta força comuna.

Era en flor a finals de març.

Carex pendula Huds.; càrex pèndul

Hemicriptòfit lateeuropeu de la família de les ciperàcies.

A l'Alt Gaià era coneguda ja al Pont d'Armentera (SALAT, 1988). Ha estat citada, també, a la Conca de Barberà (MASALLES, 1983), a la conca del riu Corb (MASALLES, 1983) i a les muntanyes de Prades (MASCLANS i BATALLA, 1972).

L'hem localitzada a Querol, a la font del poble (CF68).

Centaurium quadrifolium (L.) G. López et Ch. E. Jarvis subsp. *barrelieri* (Duf.) G. López; centauri de fulla estreta

Teròfit mediterrani-occidental de la família de les gencianàcies.

Ens consta de les parts baixes de la conca del riu Gaià (BATALLA i MASCLANS, 1950), de l'altiplà de la Llacuna (BOLÒS i MASCLANS M., 1990), de la Conca de Barberà (BOLDÚ, 1975) (MASALLES, 1983) i de les muntanyes de Prades (MASCLANS i BATALLA, 1972).

L'hem observada a l'Alt Gaià: entre St. Gallard i Pontils (CF69), a les parts elevades de St. Magí (CF79), al camí que puja a Selmella (CF68), etc. Sembla força comuna. (*)

Cephalanthera longifoliia (L.) Fritsch; curraià de flor blanca

Geòfit pluriregional de la família de les orquidàcies.

Ja era coneguda de la Conca de Barberà (MASALLES, 1983) i de les muntanyes de Prades (MASCLANS i BATALLA, 1972).

L'hem localitzada al PR que puja a St. Miquel des de Biure (CF69-CF79). Era en flor a finals de maig. (**)

Convolvulus althaeoides L. subsp. *althaeoides*; corretjola de serp

Hemicriptòfit mediterrani de la família de les convolvulàcies.

Ens consta de les parts baixes de la conca del riu Gaià (BATALLA i MASCLANS, 1950) (SALAT, 1988), de la Conca de Barberà (MASALLES, 1983) i de les muntanyes de Prades (MASCLANS i BATALLA, 1972).

Creix també a Sta. Coloma, a la carretera de St. Gallard. (CF69). (*)

Diplotaxis muralis (L.) DC.

Teròfit submediterrani-atlàntic de la família de les crucíferes.

Ja era coneguda a la part baixa de la conca del Gaià, a Salomó i a la Pobla de Montornès

(BATALLA i MASCLANS, 1950) i a Stes. Creus (SALAT, 1988). I ens consta, també, de la Conca de Barberà (MASCLANS i BATALLA, 1966) (MASALLES, 1983) i de les muntanyes de Prades (MASCLANS i BATALLA, 1966).
Apareix, més aviat escassa, al Pont d'Armentera (CF68). Era en flor al mes d'abril quan l'herboritzàrem. (*)

Gymnadenia conopsea (l.) R. Br.
Geòfit medioeuropeu de la família de les orquidàcies.
Ens consta de la Conca de Barberà (MASALLES, 1983) i de les muntanyes de Prades (MASCLANS i BATALLA, 1972).
L'hem observada a l'obaga del Prat pujant al castell de Queralt (CF69-CF79) i al molí d'en Prous (entre la font i la bassa del molí), prop de Biure (CF69), on amb uns 50 peus constituïa un vertader orquidari. Era en flor a finals de maig i a principis de juny. (**)

Hyoscyamus albus L.; jusquiam
Hemicriptòfit mediterrani de la família de les solanàcies.
Era coneguda de les parts baixes de la conca del riu Gaià (BATALLA i MASCLANS, 1950), de la Conca de Barberà (BOLDÚ, 1975) (MASALLES, 1983) i de les muntanyes de Prades (MASCLANS i BATALLA, 1972).
Creix a Sta. Perpètua, al castell (CF69). (*)

Hyparrheniia hirta (L.) Stapf in Oliver; albellatge
Hemicriptòfit latepaleotropical de la família de les gramínies.
Ja ens consta de la part baixa del Gaià a Vilabella (SALAT, 1988). I ens consta, també, de la Conca de Barberà (MASCLANS i BATALLA, 1972) (MASALLES, 1983) i de les muntanyes de Prades (MASCLANS i BATALLA, 1972) (MASALLES, 1983).
L'hem identificada a Querol, vora la carretera (CF68). (*)

Inula salicina L.
Geòfit medioeuropeu de la família de les compostes.
Ha estat citada a l'altiplà de la Llacuna (BOLÒS i MASCLANS M., 1990), a la Conca de Barberà (MASALLES, 1983) i a les muntanyes de Prades (MASCLANS i BATALLA, 1972).
L'hem localitzada a St. Magí de la Brufaganya, cap a la Fou (CF79). (**)

Lavatera arborea L.; malva gran
Faneròfit mediterrani-atlàntic de la família de les malvàcies.
Era coneguda a la part baixa de la conca, des de Vilabella fins a Tamarit de Mar (BATALLA i MASCLANS, 1950).
N'hem localitzat uns pocs exemplars entre Querol i el Pont d'Armentera, vora la carretera (CF68). Era en flor al mes de maig (*)
(La presència d'aquesta espècie tan allunyada del litoral i vora la carretera ens fa pensar que podria tractar-se d'un fet accidental).

Linaria glauca (l.) Chaz subsp. *aragonensis* (Lange) B. Valdès

Teròfit mediterrani-occidental de la família de les escrofulariàcies.

No ens consta de les comarques veïnes.

L'hem herboritzada a Pontils, passat el pont en direcció a Sta. Perpètua (CF69). En flor al mes de novembre. (**)

Lithospermum purpurocaeruleum L. *Buglossoides purpurocaerulea* (L.) I. M. Johnston; mill gruà

Camèfit latesubmediterrani de la família de les boraginàcies.

Ens consta de la conca del riu Corb (MASALLES, 1983), de la Conca de Barberà (BOLÒS, 1967) i de les muntanyes de Prades (MASCLANS i BATALLA, 1972) (MASALLES, 1983).

L'hem localitzada a l'obaga d'Esblada (CF68-CF78). En flor a l'abril i al maig. (**)

Melilotus alba Medic.; almegó blanc

Hemicriptòfit lateeuropeu de la família de les papilionàcies.

Ja havia estat citada a Querol, a la conca alta del riu Gaià (SALAT, 1988). A les contrades veïnes ens consta de la Conca de Barberà (MASCLANS i BATALLA, 1966) (MASALLES, 1983) i de l'Aleixar (MASCLANS i BATALLA, 1966) al Baix Camp.

L'hem observada als herbassars de la carretera de Sta. Coloma a Rauric (CG60-CF69).

Escassa. En flor al mes de juliol.

Moehringia pentandra Gay, *M. trinervia* subsp. *pentandra* (Gay) Nyman; arenària pentandra

Teròfit mediterrani de la família de les cariofil·làcies.

Ha estat citada a la vall del riu Corb (MASALLES, 1983) i a les muntanyes de Prades (MASCLANS i BATALLA, 1964) (MASALLES, 1983).

A la conca del riu Gaià l'hem localitzada a les vores de Querol (CF68). (**)

Ophrys scolopax Cav. subsp. *scolopax*; abellera becada

Geòfit mediterrani de la família de les orquidàcies.

Ens consta de la Conca de Barberà (MASALLES, 1983) i de les muntanyes de Prades (MASCLANS i BATALLA, 1972).

L'hem observada al PR que va de l'ermita de Figuerola a Guialmons i al molí d'en Prous, prop de Biure. (CF69). Era en flor a finals de maig i a principis de juny. (**)

Orchis laxiflora Lam. subsp. *laxiflora*

Geòfit mediterrani-medioeuropeu de la família de les orquidàcies.

Era coneguda de les muntanyes de Prades (GIBERT, 1917) (NOGUÉS, 1918) (MASCLANS i BATALLA, 1972) (MASALLES i MESTRES, 1990).

L'hem observada a l'obaga del Prat, pujant al castell de Queralt (CF69-CF79), i darrera l'ermita del Castell (CF79). Era en flor al maig. (**)

Phlomis lychnitis L.; candelera

Camèfit mediterrani-occidental de la família de les labiades.

Ja era coneguda a les parts baixes de la conca del riu Gaià fins a 500 m.s.m. (BATALLA i MASCLANS, 1950). Ens consta, també, de l'altiplà de la Llacuna (BOLÒS i MASCLANS M., 1990), de la Conca de Barberà (MASALLES, 1983) i de les muntanyes de Prades (MASCLANS i BATALLA, 1972) (MASALLES, 1983).

L'hem observada a la capçalera del Gaià: a Rauric (CG60) i a St. Magí (CF79), més aviat escassa. (*)

Plantago lagopus L.; plantatge de morro d'ovella

Teròfit mediterrani de la família de les plantaginàcies.

Ens consta de Vilabella, a la part baixa de la conca del Gaià (SALAT, 1988), de les parts baixes de les muntanyes de Prades (MASCLANS i BATALLA, 1972) i de la Conca de Barberà (MASALLES, 1983).

Creix també al Pont d'Armentera, a les vores dels camins (CF68). (*)

Platanthera bifolia (L.) L.C.M. Richard

Geòfit lateeuropeu de la família de les orquidàcies.

A les comarques veïnes ens consta de la Conca de Barberà (MASALLES, 1983) i de la conca del riu Corb (MASALLES, 1983). Era coneguda, també, a les muntanyes de Prades (MASCLANS i BATALLA, 1972).

L'hem localitzada al PR que puja a St. Miquel des de Biure (CF69-CF79) i al coll de Deogràcies (CF69). Era en flor a finals de maig i a principis de juny. (**)

Platycapnos spicata L. Bernh. subsp. *grandiflora* (Rouy) Losa et Rivas Goday

Teròfit mediterrani-occidental de la família de les papaveràcies.

Ens consta ja de les parts baixes del riu Gaià (BATALLA i MASCLANS, 1950) (SALAT, 1988), de la Conca de Barberà (MASALLES, 1983) i de les muntanyes de Prades (MASCLANS i BATALLA, 1966).

L'hem localitzada, abundant, al Pont d'Armentera, però no més amunt (CF68). Era en flor al mes d'abril. (*)

Sagina apetala Ard.

Teròfit mediterrani-medioeuropeu de la família de les cariofil·làcies.

Ha estat citada a les muntanyes de Prades (MASCLANS i BATALLA, 1964) i entre Tarrés i Vimbodí, a les Garrigues (BOLDÚ, 1975), però mai a la conca del riu Gaià.

L'hem localitzada al passeig de la muralla de Sta. Coloma (CF69). (**)

Satureja acinos (L.) Scheele subsp. *acinos*; alfàbrega borda

Teròfit lateeuropeu de la família de les labiades.

Ens consta de la vall del riu Corb (MASALLES, 1983), de la Conca de Barberà (MASALLES, 1983) i de les muntanyes de Prades (MASCLANS i BATALLA, 1972).

L'hem trobada al santuari de St. Magí de la Brufaganya, vora l'ermita (CF79). Era en flor a principis de juny. (**)

Saxifraga tridactylites L. subsp. *tridactylites*; saxífraga de tres dits

Teròfit pluriregional de la família de les saxifragàcies.

Era coneguda de la Conca de Barberà a Montblanc (MASALLES, 1983) i de les muntanyes de Prades (MASCLANS i BATALLA, 1966).

L'hem herboritzada a Sta. Perpètua (CF69). (**)

Solanum nigrum L. subsp. *nigrum*; morella vera

Teròfit pluriregional de la família de les solanàcies.

Ens consta de les parts baixes del riu Gaià, fins al Pont d'Armentera i el torrent de Rupit (BATALLA i MASCLANS, 1950), de l'altiplà de la Llacuna (BOLÒS i MASCLANS, M., 1990), de la Conca de Barberà (MASALLES, 1983) i de les muntanyes de Prades (MASCLANS i BATALLA, 1972) (MASALLES, 1983).

Creix a Sta. Coloma, als horts (CF69).

Tamus communis L.; gatmaimó

Geòfit mediterrani-atlàntic de la família de les dioscoreàcies.

Ens consta de l'altiplà de la Llacuna (BOLÒS i MASCLANS, M., 1990), de la Conca de Barberà (MASALLES, 1983) i de les muntanyes de Prades (BOLÒS, 1967) (MASCLANS i BATALLA, 1972) (MASALLES, 1983).

L'hem trobada al barranc de la Fou, a St. Magí (CF79). (**)

Tetragonolobus maritimus (L.) Roth

Hemicriptòfit mediterrani-medioeuropeu de la família de les papilionàcies.

Ha estat citada de les muntanyes de Prades (MASCLANS i BATALLA, 1966), de la Conca de Barberà (MASALLES, 1983) i de l'altiplà de la Llacuna (BOLÒS i MASCLANS, M., 1990).

L'hem trobada a l'obaga del Prat, sobre Bellprat (CF69-CF79). Era en flor a finals de maig. (**)

Thapsia villosa L. subsp. *villosa*; fonollassa groga

Hemicriptòfit mediterrani-occidental de la família de les umbel·líferes.

Ens consta de l'altiplà de la Llacuna (BOLÒS i MASCLANS, M., 1990) a l'Anoia i de les muntanyes de Prades (MASCLANS i BATALLA, 1972) (MASALLES, 1983).

N'hem localitzat uns pocs exemplars vora la carretera, poc més avall de Sta. Perpètua de Gaià (CF69). (**)

Tordylium maximum L.

Teròfit lateeuropeu de la família de les umbel·líferes.

Ens consta de l'altiplà de la Llacuna (BOLÒS i MASCLANS, M., 1990) a l'Anoia, de la conca del riu Corb (MASALLES, 1983), de la Conca de Barberà (MASALLES, 1983) i de les muntanyes de Prades (MASCLANS i BATALLA, 1972).

L'hem localitzada a St. Magí de la Brufaganya, vora el riu (CF79). Era en flor a finals de juny. (**)

Trifolium stellatum L.; trèbol estel·lat

Teròfit mediterrani de la família de les papilionàcies.

Ja era coneguda a la part baixa de la conca del Gaià (BATALLA i MASCLANS, 1950). I ens consta, també, de l'altiplà de la Llacuna (BOLÒS i MASCLANS, M., 1990), de la Conca de Barberà (MASALLES, 1983) i de les muntanyes de Prades (MASCLANS i BATALLA, 1966).

L'hem localitzada entre Sta. Coloma i St. Gallard, als herbassars vora la carretera (CF69).

Era en flor al mes de maig. (*)

Trigonella monspeliaca L.; trigonel·la de Montpeller

Teròfit latemediterrani-iranià de la família de les papilionàcies.

Ens consta de Montargull als límits de l'Alt Gaià amb la Segarra (MASALLES, 1983), de la part baixa de la conca del Gaià (BATALLA i MASCLANS, 1950), de la conca del riu Corb (MASALLES, 1983), de la Conca de Barberà (MASALLES, 1983) i de les muntanyes de Prades (MASCLANS i BATALLA, 1972) (MASALLES, 1983).

L'hem localitzada, localment abundant, a Sta. Coloma (CF69) i a St. Magí (CF79).

En flor al mes d'abril.

Vicia villosa Roth Subsp. *ambigua* (Guss.) Kerguélen, *Vicia pseudocracca* Bertol

Teròfit mediterrani-occidental de la família de les papilionàcies.

És citada de la part baixa de la conca del Gaià, a Salomó i el Catllar (BATALLA i MASCLANS, 1950) i de les muntanyes de Prades (MASCLANS i BATALLA, 1966) (MASALLES, 1983).

Apareix als herbassars vora Sta. Coloma (CF69). Era en flor pel maig, en el moment d'herboritzar-la. (*)

Conclusions

Dels 41 tàxons que hem comentat, 34 constitueixen addicions per al catàleg florístic de la conca alta del riu Gaià (marcats amb un o dos asteriscs), i d'aquests, 22 ho són per a la totalitat de la conca (marcats amb un asterisc). Per a la resta, 7 tàxons, aportem noves localitats a l'Alt Gaià.

Volem remarcar la notable, i de fet esperada, diferència florística que observem entre l'Alt Gaià i la conca baixa del riu i entre la Baixa Segarra (o altiplà de Sta. Coloma) i la Conca de Barberà. Les diferències d'altitud i la diferent proximitat del mar ja es fan de sobres paleses en el clima. La distribució de moltes espècies es veu condicionada per aquestes raons.

D'altra banda, no podem deixar de comentar el fet que la zona hagi estat no oblidada però fins a cert punt descuidada a l'hora d'establir els catàlegs de la conca del riu Gaià (BATALLA i MASCLANS, 1950) i de la Conca de Barberà[7] (MASALLES, 1983), als quals, no obstant això, devem tota la informació existent fins al present. Així, són nombrosos els tàxons que, citats en els respectius catàlegs, no contenen localitats ni referències a la conca alta del Gaià. És el fet que el territori ha estat estudiat sempre dins

d'un altre territori molt més gran com és tota la conca del Gaià o tota la Conca de Barberà i mai com a territori particular, quan es tracta d'una zona amb unes particularitats ben remarcables que la fan prou digna d'estudi monogràfic.

Amb aquest article, doncs, aportant algunes observacions pròpies, volem contribuir al coneixement florístic de l'Alt Gaià i encetar alhora el que hauria d'acabar essent el catàleg florístic de la zona.

Notes

1. Per a una descripció geogràfica detallada, vegeu: (CARTAÑÀ, DOMINGO i SOLÉ, 1995) o (SANTESMASES, 1981).

2. En tot el text, quan parlem de comarca l'entenem a nivell geogràfic i no pas administratiu, ja que té molt més sentit per a la distribució de les espècies parlar de regions naturals que de regions i fronteres artificials creades per l'home. Així, quan parlem de Conca de Barberà fem referència a la conca estricta (sense l'altiplà de Sta. Coloma) i quan parlem de la Baixa Segarra també ho fem en el sentit estricte, de la mateixa manera que quan parlem de les muntanyes de Prades no fem referència a cap límit comarcal dels molts que les subdivideixen administrativament.

3. Utilitzem "Alt Gaià" i "conca alta del riu Gaià" com a sinònims.

4. Caldria afegir, per tant, les de buidat bibliogràfic de (BATALLA i MASCLANS, 1950) i (MASALLES, 1983), sobretot.

5. D'aquestes hem inclòs en el llistat tan sols aquelles que eren una novetat al territori.

6. No basem aquestes característiques en observacions pròpies sinó en (BOLÒS, VIGO, MASALLES i NINOT, 1990).

7. La flora i vegetació de la Conca de Barberà de MASALLES, R. M. (1983) inclou la Baixa Segarra, i recull per tant moltes cites de la conca alta del riu Gaià.

Bibliografia

ARNOLD, J.E. (1982). "Notas para la revisión del género *Ophrys L.* (*Orchidaceae*) en Cataluña". *Collect. Bot.*, 12:5-61. Barcelona.

BATALLA, E. i MASCLANS, F. (1950). "Catálogo de las plantas observadas en la cuenca del Gaià (Tarragona)". *Collectanea Botánica* Vol. II, pág. 343-429. Barcelona.

BOLDÚ i PERELLÓ, A. (1975). *Estudio florístico y fitogeográfico de una zona comprendida entre los montes de Prades y el río Segre.* Tesi doctoral inèdita. (Facultat de Farmàcia). Barcelona.

BOLÒS, O. (1951). "El elemento fitogeográfico eurosiberiano en las sierras litorales catalanas". *Collect. Bot.* III (1):1-42. Barcelona.

BOLÒS, O. (1967). "Comunidades vegetales de las comarcas próximas al litoral situadas entre los ríos Llobregat y Segura". *Mem. R. Acad. Cien. Art. Barcelona*, XXXVIII (1). Barcelona.

BOLÒS, O. i MASCLANS, M. (1990). "Plantes vasculars del quadrat VTM 31 CF 79. La Llacuna". *ORCA: Catàlegs florístics locals,* 3. Institut d'Estudis Catalans. Secció de ciències biològiques. Barcelona.

BOLÒS, O. i VIGO, J. (1984-1990). *Flora dels Països Catalans.* Vol. I (1984) i Vol. II (1990). Ed. Barcino. Barcelona.

BOLÒS, O. i VIGO, J.; MASALLES, R.M. i NINOT, J.M. (1990). *Flora: manual dels Països Catalans.* Ed. Pòrtic S.A. Barcelona.

CADEVALL, J. (en col.laboració amb Font Quer, P.; Rothmaler, W. i Sallent, A.) (1913-1937). *Flora de Catalunya.* 6 vols. IEC. Barcelona.

CARTAÑA, J.; DOMINGO, M. i SOLÉ, J.M. (1995). "Aspectes de la Història Natural de l'Alt Gaià". *Recull,* 3. Associació Cultural Alt Gaià. Sta. Coloma de Queralt (en premsa).

CASTROVIEJO, S; LAINZ, M; LÓPEZ, G. i altres (1986-1993). *Flora ibèrica.* Vol I (1986), Vol. II (1990), Vol. III (1993) i Vol. IV (1993). Real Jardín Botánico C.S.I.C. Madrid.

COSTA, A.C. (1877). *Introducción a la Flora de Cataluña y catálogo razonado de las plantas observadas en esta región.* 2a. ed. amb suplement. Barcelona.

COSTE, H. (1901-1906). *Flore descriptive et ilustrée de la France, de la Corse et des contrées limitrophes.* 3 vols. Librarie scientifique et technique. París.

FOLCH i GUILLÉN, R. (1981). *La vegetació dels Països Catalans.* Institució Catalana d'Història Natural (IEC). Ed. Ketres. Barcelona.

FOURNIER, P. (1961). *Les quatre flores de la France.* París.

GUASCH, M. i NOGUERO, J. (1990). "La conca del riu Gaià: un estudi ecològic integrat". *Quaderns de Vilaniu,* 18:53-79. IEV.

MALAGARRIGA, F., H.T. (1971). *Flora de la provIncia de Tarragona. Plantas vasculares.* Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV. Tarragona.

MASALLES, R.M. i PUJADES, J. (1977). Notes florístiques. *Butll. Inst. Cat. Hist. Nat.* 41 *Sec. Bot.* VI (3): 4485-533; VI (4):609-66695; VIII: 139-276. Barcelona.

MASALLES, R.M. (1983). *Flora i vegetació de la Conca de Barberà.* IEC. Barcelona.

MASALLES, R.M.; CARRERAS.; FARRÀS, A.; NINOT, J.M., i CAMARASSA, J.M. (1988). "Plantes superiors". *Història Natural dels Països Catalans.* Volum VI. Enciclopèdia Catalana S.A. Barcelona.

MASALLES, R.M. i MESTRES, J.M. (1990). "Addicions i esmenes a la flora de la Conca de Barberà (Catalunya)". *Fol. Bot. Misc.,* 7:59-65. Barcelona.

MASCLANS, F. (1949). "Aspecte general de la vegetació en la conca del Gaià". *Butll. Inst. Cat. Hist. Nat.,* 37, pàg. 79-83. Barcelona.

MASCLANS, F. (1982). *Guia per a conèixer els arbusts i les lianes.* Ed. Montblanc, CEC, Barcelona.

MASCLANS, F. (1988). *Guia per a conèixer els arbres.* Ed. Montblanc. CEC. Barcelona.

MOLERO, J. (1976). *Estudio florístico i fitogeográfico de la Sierra de Montsant y su área de influencia.* Tesi doctoral inèdita. Facultat de Farmàcia. Universitat de Barcelona.

NOGUÉS. A. (1918). "Qualques plantes interessants de la flora tarragonina". *Butll. Inst. Cat. Hist. Nat.,* 18:101. Barcelona.

SALAT i BRÚNEL, X. (1988). "Flora del riu Gaià". *Quaderns de Vilaniu,* 13. IEV.

SALAT i BRÚNEL, X. (1990). *L'albereda de Santes Creus: aportació al seu coneixement mitjançant un estudi botànic.* (Treball realitzat per a la Diputació de Tarragona).

TUTIN; HEYWOOD; BURGES; VALENTINE; WALTERS, i WEBB (1964). *Flora europeae.* Cambridge at the University Press.

SANTESMASES i OLLÉ, J. (1981). *El Gaià. 1ª part: L'Alt Gaià.* Museu de la Vila. Vila-rodona.